

SOCIALŇNYJE ISSLEDOVANIIJA.

(Sborník, Akademija nauk SSSR, Moskva 1965)

V Sovětském svazu pozorujeme rostoucí zájem o sociologii a sociologické výzkumy. Sborník Socialnyje issledovanija přináší průřez pracemi sovětských sociologů a charakterizuje zároveň oblast jejich odborného zájmu.

Zásadní význam má článek, v němž se G. V. Osipov s kolektivem vrací k často diskutované otázce vztahu sociologie a sociálního výzkumu. Kritizuje empirické práce, prováděné buržoazními sociology, které se zaměřují na „léčbu“ izolovaných jevů a vytrhují sociální problémy z historických souvislostí. Příklání se však na druhé straně ke slovíům V. I. Lenina, který kritizuje prosté vztažení obecného na konkrétní, tj. čistě deduktivní přístup. Dialektika sociálních věd spočívá podle G. V. Osipova ve studiu obecných zákonitostí na konkrétních formách jejich projevů. Výzkum těchto jevů může s sebou samozřejmě přinést užitečné korekce pro aktuální společenskou praxi a tím opět přispět k urychlení celého společenského vývoje.

Stať znamená podnět pro československou sociologii i tam, kde se autoři zabývají použitelností některých výzkumných metod. Zdůrazňují význam sekundární analýzy statistických údajů, všech typů přímého pozorování, studia dokumentů. Varují před jednostranným a izolovaným použitím anketárních šetření v sociologickém výzkumu. Veliká perspektiva čeká podle jejich názoru v této oblasti matematiku. Autoři zde mají na mysli především modelování sociálních jevů. Rovněž sociologický experiment je podle G. J. Osipova účinnou a bohužel ne dost doceněnou metodou.

Úspěšné použití některých uvedených metod můžeme sledovat na konkrétních výsledech, předkládaných v dalších člancích sborníku. G. A. Slesarov např. ve svém článku o práci a životním stylu žen pracuje s demografickými statistickými údaji (počet dětí žen zaměstnaných v domácnosti, dělnic různého fyzického pracovního zatížení a zaměstnankyň, dále novorozenecká váha dětí žen zařazených do uvedených pracovních kategorií, frekvence a typy onemocnění dětí žen v těchto skupinách) a kombinuje je vhodně s daty sociologické povahy, získanými např. rozhovory.

Sovětské autoři přinášejí ve svém sborníku obraz sfér, kterými se sovětská sociologie zabývá, nebo na které se chce zaměřit v budoucnu. Shrňme je zde heslovitě, aniž bychom se zastavovali u konkrétních poznatků těchto speciálních disciplin:

- změny sociální struktury v souvislosti se vznikem beztřídní společnosti (procesy stírání hranic mezi dělnickou třídou, rolníky a inteligenci, sblížování fyzické a duševní práce, vyrovnání rozdílů mezi městem a venkovem, centrem a geograficky vzdálenými oblastmi země),
- změny obsahu a charakteru práce v důsledku mechanizace a automatizace, změny profesionální struktury dělnické třídy a rolnictva, změny obsahu práce v souvislosti se změnami v charakteru profesí a přechodem k novým výrobním odvětvím,
- sociální problémy demografie, problémy migrace obyvatelstva, studium významných nových demografických jevů jako je klesající úmrtnost a nemocnost, rostoucí délka života,
- sociální otázky stylu života, sociální aspekty výstavby měst a bytů, problémy změn v sociální struktuře rodin, problémy trávení volného času a jeho vliv na utváření osobnosti,
- sociologické problémy mládeže, vliv sociálních faktorů na volbu profese, zvláštnosti pracovního a politického zapojení mladých lidí, mládež ve volném čase, význam sportu,
- formování komunistického společenského vědomí,
- oblast sociální psychologie.

Rozhlédneme-li se po československé sociologii, konstatujeme, že oblasti našeho odborného zájmu jsou právě citovaným sférám velmi blízké, často vlastně totožné. Např. brněnské sociologické pracoviště na filosofické fakultě se zabývá právě problematikou změn sociální struktury a dále otázkami volného času, problematikou mládeže, vlivem sociálních faktorů na volbu profese u mladých lidí, problémy migrace obyvatelstva. Taková shoda může být impulsem pro spolupráci se sovětskými sociologickými pracovišti.